

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag å tillläggsstat II till åtgärder för förhindrande av skogsbrand; given Stockholms slott den 19 april 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 april 1940.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i skrivelse den 29 mars 1940 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för åvägabringande av vissa ändringar i lagen den 7 maj 1937 om förekommande och släckning av skogseld. Länsstyrelsen har härvid åberopat ett betänkande med förslag till åtgärder för effektivisering av skogsbrandskyddet under krig eller krigsfara, vilket den 20 mars 1940 avgivits av en av länsstyrelsen tillsatt kommitté (skogsbrandskyddskommittén i Gävleborgs län).

Även i framställningar från *länsstyrelserna i Skaraborgs och Kopparbergs län* ha framlagts förslag till åtgärder för förbättrat skydd mot skogseld.

Frågan om åtgärder till förbättrande av skogsbrandskyddet under krig har jämväl beaktats i två vid årets riksdag väckta *motioner* (I: 92 och II: 150). I motionerna har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning angående faran för skogseld under krig genom fiendens åtgöranden, med förslag till lämpliga skyddsåtgärder.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t förberörda framställningar.

Gällande bestämmelser m. m.

Gällande bestämmelser rörande förekommande och släckning av skogseld finnas upptagna i nyssnämnda lag den 7 maj 1937. Enligt denna lag åvilar skogsbrandskyddet i regel i första hand kommunerna. Enligt 5 § i lagen skall varje kommun å landet, som ej är köping, utgöra en brandrote. Från denna bestämmelse äger länsstyrelsen medgiva undantag. Sålunda kan kommun uppdelas i flera brandrotar eller ock kunna två eller flera kommuner sammanslutas till en brandrote. Stads icke planlagda område så ock dylikt område inom köping, som utgör egen kommun, skall där länsstyrelsen så förordnar utgöra en eller flera brandrotar. I 6 § stadgas rörande brandrotes åliggande att denna i enlighet med bestämmelserna i skogsbrandlagen skall vidmakthålla ett skogsbrandväsen, som kan anses tillfredsställa skäliga anspråk på trygghet mot skada av skogseld. Såsom tillsynsmyndighet över brandrotarna har länsstyrelsen insatts. Enligt 7 § skall länsstyrelsen vaka över att skogsbrandväsendet är tillfredsställande ordnat. I lagen ha kommunernas åligganden beträffande skogsbrandväsendet icke närmare angivits. Det har endast fastslagits en allmän skyldighet att vidmakthålla ett betryggande skogsbrandväsen och överlåtits åt kommunerna att under länsstyrelsens överinseende utfärda närmare bestämmelser i ämnet.

I fråga om utövandet av brandrotens rättigheter och skyldigheter föreskrives i lagens 8 § att, därest brandroten består av kommun eller del av kommun, kommunen skall utöva dessa. Rätten att besluta i brandrotens angelägenheter utövas å landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, å kommunalstämman samt i stad av stadsfullmäktige. Förvaltningen av brandrotens angelägenheter handhas å landet av kommunalnämnden och i stad av drätselkammaren, därest ej kommunen finner skäligt uppdraga förvaltningen åt en för sådant ändamål utsedd skogsbrandstyrelse eller annan kommunal förvaltningsmyndighet. Därest två eller flera kommuner förenats till en brandrote och ej överenskommit om bildande av kommunalförbund för vidmakthållande av skogsbrandväsendet, ankommer det på dem att sinsemellan träffa de avtal, som i följd av gemenskapen må erfordras. Bildas kommunalförbund, skall detta utöva brandrotes rättigheter och fullgöra dess skyldigheter.

I 9 § har upptagits en föreskrift om att för varje brandrote skall finnas en brandfogde och en vice brandfogde, vilka skola väljas för en tid av fyra år av dem som utöva brandrotens beslutanderätt. Enligt 10 § åligger brandfogden att vaka över att de till förekommande av skogseld meddelade bestämmelserna varda noggrant iakttaga, att utöva närmaste inseedet över

brandrotens skogsbrandväsen samt att till laga beivran anmäla förseelser mot lagen eller mot skogsbrandordning. Vid släckning av skogseld skall befälet utövas av brandfogden (16 §). Har elden tagit eller hotar att taga större omfattning, äger länsstyrelsen förordna befälhavare.

För brandrote skall enligt stadgande i 12 § finnas skogsbrandordning, vilken skall upptaga de föreskrifter, som utöver i lagen eller eljest i vederbörlig ordning meddelade bestämmelser äro erforderliga till förekommande och släckning av skogseld. Beslut om antagande eller ändring av skogsbrandordningen fattas av brandroten. Beslutet skall för prövning underställas länsstyrelsen (13 § 1 mom.). Finner länsstyrelsen, att skogsbrandordning, innehållande erforderliga bestämmelser, icke blivit antagen eller att brandroten eljest uppenbarligen åsidosätter sina skyldigheter enligt lagen, skall länsstyrelsen hos brandroten göra framställning om rättelse. Vidtages ej sådan, äger länsstyrelsen därom förordna samt vid behov förelägga och utdöma vite (13 § 2 mom.).

Beträffande enskildas skyldigheter vid skogsbrand stadgas i 17 §, att envar i trakten bosatt arbetsför man som fyllt 18 men ej 60 år skall vara skyldig att deltaga i släckning av skogseld. Envar släckningsskyldig är efter kallelse pliktig att försedd med tillgängliga släckningsredskap genast begiva sig till anvisad plats och deltaga i släckningsarbetet (18 §). För hämmande av skogseld må släckningsmanskapat fälla träd, anlägga moteld, undanskaffa hägnad eller vidtaga andra dylika för ändamålets vinnande nödiga åtgärder. Vid skogseld eller överhängande fara därför åligger det vidare ägare av häst, fordon eller båt att ställa sådant fortskaffningsmedel till förfogande samt innehavare av telefon att upplåta densamma.

Angående ersättning för deltagande i släckning av skogseld m. m. finnas stadganden upptagna i kungörelsen den 2 december 1938 (nr 744).

Sedan flera år finnes å riksstaten under nionde huvudtiteln upptaget ett förslagsanslag å 50,000 kronor till Skogsvård m. m.: Släckning av skogseld. Bestämmelserna rörande anslaget användning äro upptagna i kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745) angående statsbidrag till kommuns skogsbrandväsen. I kungörelsen stadgas, att kommun, vars kostnader för det i skogsbrandlagen föreskrivna skogsbrandväsendet i betraktande av deras storlek samt kommunens ekonomiska förhållanden i övrigt finnas vara för kommunen betungande, må kunna erhållas statsbidrag. Bidraget utgår, där ej särskilda omständigheter föreligga, med högst $\frac{3}{4}$ av sammanlagda beloppet av de kostnader, som kunna anses ha varit nödiga för skogsbrandväsendet.

De allmänna bestämmelserna om luftskyddet finnas upptagna i luftskyddslagen den 11 juni 1937 (nr 504), luftskyddskungörelsen den 13 april 1940 (nr 239) samt lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov. Enligt förstnämnda lag utövas tillsynen å luftskyddet inom riket av luftskyddsinspektionen, under det att ledningen av luftskyddet inom varje län handhas av länsstyrelsen. Luftskyddsinspektionen har i april 1940 utfärdat allmänna anvisningar för skogsbrandskyddet.

Vissa på frivillighetens väg vidtagna åtgärder.

Vissa försäkringsbolag samt svenska brandskyddsföreningen bildade i juli 1938 en kommitté, skogsbrandskyddskommittén. Denna upptog såsom en av sina första åtgärder en utredning rörande uppförande av brandtorn. En av kommittén verkställd inventering gav vid handen att ett 70-tal brandtorn och brandvaktstationer då fanns uppförda. De flesta av dessa voro belägna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län. För att åstadkomma enhetlighet i bevakningen så att man med minsta möjliga antal torn skulle kunna bevaka största möjliga areal beslöt kommittén att uppgöra en riksplan för bevakandet av landets skogar. Det ansågs härvid, att tornens placering skulle bestämmas av de topografiska förhållandena ur effektsynpunkt och placeringen göras helt oberoende av om de bevakade skogarna vore allmänna eller enskilda, bolagsskogar eller i enskild persons ägo, försäkrade eller oförsäkrade. Planen skulle genomföras i två etapper, först Norrland och Bergslagen och därefter de södra delarna av landet. Antalet torn som skulle uppföras utgjorde omkring 110.

Arbetet med uppförandet av tornen påbörjades omedelbart under hösten 1938 och hittills ha 23 torn uppförts, varjämte 16 äro under uppförande i Norrbotten. Sistnämnda torn avses skola vara iordningställda våren 1940. Ett 40-tal av de planerade tornen torde sålunda vara färdiga inom den närmaste tiden.

Kostnaderna för tornen ha i första hand gäldats av försäkringsbolagen. Till kostnaderna för brandtornsbyggena i Norrbotten har domänstyrelsen med hänsyn till statens stora skogsinnehav därstädes bidragit med 40 procent. Kostnaderna för uppförande av ett brandtorn torde i genomsnitt kunna beräknas till omkring 7,000 kronor. Enligt beräkningarna skola samtliga torn vara uppförda inom loppet av 5 eller 6 år.

Motionerna I: 92 och II: 150 samt däröver avgivna yttranden.

I förenämnda *motion I: 92*, till vilken i *motionen II: 150* hänvisats, har anförts bland annat:

Vid krig i Sverige under torra vår- och sommarmånader är att befara en katastrofal skadegörelse på den svenska skogen genom brand utspridd från fientliga flygplan. Genom en mängd stora skogsbränder, systematiskt anstiftade vid den farligaste tidpunkten, torde en hänsynslös fiende säkerligen kunna utan större svårigheter tillfoga svenska folket en skada, som omedelbart kan uppgå till hundratals miljoner kronor och vars verkningar för framtiden på klimat, livsbetingelser och folkhushållning skulle vara oöverskådliga.

I första hand måste enligt vårt förmenande en snabb, men ingående och allsidig utredning komma till stånd. En summarisk inventering på basis av föreliggande material av de olika skogsområdena med hänsyn till eldfaran, skogens värdefullhet, möjligheterna att genom preventiva åtgärder begränsa uppkommen eld m. m. synes böra ske. Då man måste på förhand vara klar över svårigheterna att i vanlig ordning erhålla släckningsmanskap, blir en praktisk uppgift att avgränsa olika skogsområden från varandra med dik-

ningar, uthuggningar eller gator. Våra sjöar, vattendrag och träskområden utgöra ju härvid jämte åker- och ängsmarkerna ett naturligt försvarssystem mot elden, som det gäller att studera och komplettera. Ytterligare synes böra utredas på vad sätt eldsläckning eller skyddsarbeten i någon mån skola kunna verkställas av den del av befolkningen, som icke får antagas vara militärt mobiliserad eller ofrånkomligen bunden vid brådskande samhällsnyttigt arbete. Spörsmålet om nu ifrågasatta preventiva motåtgärders organisation såsom beredskapsarbete bör studeras. Diverse frågor av ekonomisk natur uppkomma, ävensom frågor angående samarbete i nu förevarande avseende mellan staten, kommunerna och de enskilda skogsägarna. En plan för organisation av skyddsåtgärder bör finnas. Erfarenheter och rön från hittills förekommande skogseldar böra samlas och eventuellt populariseras i en broschyr med praktiska anvisningar, vars spridning ombesörjes i skogsbygderna.

Vi ha oss bekant, att nu avhandlade spörsmål redan är föremål för viss uppmärksamhet från militärt och skogsvårdshåll. Med hänsyn emellertid till att frågan om de svenska skogarnas bevarande är en angelägenhet av utomordentlig vikt, för vars behandling statsmakterna synas böra mobilisera väsentliga resurser, ha vi förmenat att i detta fall ett samarbete mellan riksdagen och regeringen är på sin plats.

När den ifrågavarande utredningen verkställts måste vidare, med utgångspunkt härifrån, övervägas, vilka av de önskvärda skyddsåtgärderna som lämpligen kunna igångsättas redan under innevarande vinter och instundande vår.

Över motionerna ha *yttranden* avgivits av domänstyrelsen, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund samt flertalet skogsvårdsstyrelser i riket ävensom svenska brandskyddsföreningen.

Domänstyrelsen har anfört bland annat följande.

Frågan om skyddsåtgärder mot skogseldar i händelse av krig är föremål för uppmärksamhet från olika håll. Brandbombfällning över större barrskogsområden från fientligt flyg sommartid och under perioder av mer eller mindre stark torka har hittills veterligen ej förekommit. Någon verklig erfarenhet, varpå ett system av motåtgärder skulle kunna uppbyggas, finns alltså ej. Det torde emellertid få anses såsom sannolikt, att en dylik fientlig aktion komme att insättas vid tillfällen, när förutsättningarna för största möjliga skadegörelse äro för handen, alltså torka och stark blåst, och att praktiskt taget lika många skogseldshärdar skulle uppstå under den fientliga flygraiden som det troligen mycket stora antal lätta brandbomber, som en fientlig luftflotta förmår lasta och fälla.

I förväg upphuggna brandgator torde under sådana omständigheter ej vara av nämnvärd betydelse för skogseldarnas bekämpande. För instundande vår och sommar kan ett upphuggande i vinter av brandgator i skogarna till och med tänkas snarare öka än minska skogseldsriskerna genom den ansamling av lättantändligt ris och avverkningsavfall, som en sådan kalhuggning måste medföra, och som knappast hinner bortskaffas, innan risk för skogseldar inträtt.

Sedd på lång sikt ter sig saken något annorlunda. I den mån brandgatorna kunna fyllas av uppväxande lövskog, ökas möjligheten att vid desamma hejda en anstormande toppeld. Enligt vad erfarenheten givit vid handen, måste en öppen brandgata givas en mycket stor bredd för att vid toppeld och stark blåst hindra elden från att antända barrskog på läsidan. Ett lövskogsbälte av tillräcklig slutenhet och höjd har elden svårare att kasta sig

över. Överallt, där man lämpligen kan komplettera de naturliga eldbegränsningslinjerna — särskilt sjöar och större vattendrag — genom anläggning av lövskogsbälten, bör så ske.

Vad som utan onödigt uppskov bör åtgöras till förminskande av i motionerna berörda risker synes vara byggandet av cykelvägar, uppförande av brandtorn och organiserande av brandbevakning samt upprättande av fasta beredskapskårer i brandrotarna. Vidare erfordras anskaffande samt distribuering av släckningsredskap.

Uppbyggnadet av ett fullständigt system av brandtorn med tillhörande telefonanläggningar kräver givetvis sin tid. Enligt vad styrelsen har sig bekant är åtminstone i Norrbottens län en hel del arbete redan utfört, och styrelsen har för sin del utfäst sig att av domänfondens medel lämna bidrag till uppförande av 12 nya brandtorn i detta län. Med hänsyn till brandtornens stora betydelse även rent militärt ur bevaknings- och spaningssynpunkt borde militärt bistånd kunna påkallas för uppförandet av brandtorn och anläggningar av telefonlinjer till dessa.

Byggandet av cykelstigar är även en skyddsåtgärd, för vilken under nuvarande förhållanden militär hjälp borde kunna ifrågakomma.

I fråga om skogsbrandväsendets organisation är det givetvis av betydelse, att brandfogdarna besitta nödig kompetens. Personvalet bör fördenskull ägnas största uppmärksamhet.

Särskilt i de skogrika nordligare delarna av landet är det angeläget, att i brandrotarna uppsättas fasta beredskapskårer, som av brandfogdarna förses med nödig instruktion och övas. Förråd av yxor, sågar, spadar, hackor och hinkar måste anskaffas och distribueras till lämpligt belägna upplagsplatser i de olika brandrotarna.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har yttrat i huvudsak följande.

Det försvar mot skogsbrand, nu gällande lag om förekommande och släckning av skogseld erbjuder, kan visserligen — väl utnyttjat — anses nöjaktigt i fredstid. Men det motsvarar ingalunda de anspråk, som måste göras gällande i händelse av krig. Stora risker föreligger säkerligen för att vid ett eventuellt krigstillstånd den anlagda skogselden systematiskt kommer att användas som stridsmedel.

Det ligger vikt uppå, att den i motionerna föreslagna utredningen genomföres med största skyndsamhet. Redan under vårens första skede kunna för uppkomsten av skogseld gynnsamma betingelser inställa sig. Tiden för träffandet av erforderliga anstalter i beredskapshänseende är alltså kort. Den torde i varje fall icke medgiva någon sakkunnigutredning i vanlig ordning. En sådan lär ej heller vara påkallad, då nyss omförmälda och även annat föreliggande material bör möjliggöra ställningstagande till de olika frågorna utan vittgående undersökningar. Med hänsyn härtill synes det centralrådet ändamålsenligast, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att, med beaktande av vad i saken hittills förevarit, vidtaga för åvägabringande av en tillfredsställande beredskap mot skogseld i händelse av krig påkallade åtgärder. Centralrådet förutsätter härvid, att beredningen av ärendet inom vederbörande departement kan äga rum i samråd med på området sakkunniga personer.

Skogsvårdsstyrelserna ha ansett det vara en angelägenhet av största betydelse, att åtgärder vidtagas för åstadkommande av en förstärkt skogsbrandberedskap och en väl organiserad släckningstjänst under krigsförhållanden.

Faran för katastrofal skadegörelse genom skogseld, anstiftad av fientliga flygplan, har nämligen ansetts särskilt under torrperioden mycket stor. Till följd härav har det ansetts nödvändigt att rusta sig på annat sätt än hittills för bekämpande av skogseldar. Skogsvårdsstyrelserna ha framfört åtskilliga förslag om vad som i nämnda hänseende bör göras: förstärkning av bevakningsmöjligheterna genom anordnande av nya observationsplatser (brandtorn), användande av flygplan för upptäckande av skogseldar ävensom anlitande av radio för rapportgivning o. dyl., komplettering av brandbefälet i syfte att kompensera för inkallelser till militärtjänstgöring, genomgång och fullständigande i samma avsikt av rullorna över släckningsmanskap, upprättande av särskilda beredskapskårer och observationspatruller, förbättrande av kommunikationsmöjligheterna, uppläggande av redskapsdepåer, ordnande av övningar med befäl och manskap, strategisk planläggning av släckningsarbetet i olika fall av skogsbrand, vidtagande av administrativa åtgärder för samordnande av de för bevaknings- och släckningsändamål tillgängliga krafterna m. m. Skogsvårdsstyrelserna ha i princip anslutit sig till de ifrågavarande motionerna och tillstyrkt snabbt vidtagande av de åtgärder, som för brandberedskapens stärkande visa sig erforderliga.

Svenska brandskyddsföreningen har anfört bland annat:

Ett stort antal standardiserade brandtorn har under den senaste tiden be-
kostats av skogsbrandförsäkringsbolagen.

Brandtornens betydelse för skogsbevakningen har redan tydligt framträtt i kriget i Finland, och bevakningen från brandtornen har även visat sig nödvändig för inrapporterandet av fientliga flygplan, fallskärmshoppare o. d.

Det är självklart, att skogsbrandbevakningen i krig måste ske i intimaste samarbete med de militära myndigheterna och det är nödvändigt, att denna ur skoglig och militär synpunkt viktiga fråga omedelbart ordnas. Försvarsstaben och länsstyrelsernas försvarsassistenter äro väl närmast de, som skola taga initiativet.

Om man i krigstid skall kunna släcka ett flertal samtidigt uppträdande skogseldar, är det emellertid ej nog med att skogseldarna upptäckas i sin linda, man måste ha folk, som omedelbart kunna rycka ut för att släcka tillbuden, innan dessa hunnit utveckla sig till storbränder. Det måste således finnas ej värnpliktigt folk i beredskap för ändamålet. Det är av vikt att brandfogdarna uppgöra nya rullor för beredskapskårerna med angivandet av värnpliktsförhållandena för varje man och alltid utser reserver för de värnpliktiga ordinarie beredskapsmännen. Från flera håll ha uppkommit förslag att anordna cykelpatruller av ynglingar i åldern 16—20 år, vilka skulle ligga i beredskap för att omedelbart rycka ut och söka nedkämpa inrapporterade skogseldar.

Samarbete bör ordnas mellan hemvärn och skogsbrandfogdar, så att hemvärnspersonalen i möjligaste mån kan delta i och instrueras angående skogsbrandsläckning i krig. Även skogsbrandfogdarna böra instrueras i sina åligganden i krig. På initiativ av länsstyrelsen i Gävleborgs län ha därför instruktionskurser ordnats för skogsbrandfogdarna. Detta initiativ har sedan följts av ett flertal län, varvid skogsbrandskyddskommitténs medlemmar medverkat.

Av största betydelse för skogseldsläckning både i fred och krig är att släckningsmanskapet hastigt skall kunna komma fram till brandplatserna. Vagnar, cykelstigar och spångar äro därför av stor vikt för allt skogsbrandskydd,

och det är av betydelse, att det i länsstyrelsernas mobiliseringshandlingar uttagas last- och personbilar för skogsbrandväsendet ävensom att bensin reserveras för ändamålet.

Skall en skogsbrand kunna nedslås, fordras emellertid ej blott folk utan även materiel, främst yxor, sågar, spadar och hackor, och det är nödvändigt, att erforderlig sådan materiel anskaffas och upplägges i förråd inom varje brandrote. Det år 1920 av den s. k. brandskyddskommissionen framlagda förslaget om statliga centralförråd av släckningsmateriel synes nu få aktualitet, och förslag har av svenska brandskyddsföreningen och svenska brandkårernas riksförbund ingivits till luftskyddsinspektionen om statlig upphandling av motorsprutor och brandslangar. Befolkningsskyddschefens i Finland stab anmälde nyligen till brandskyddsföreningen, att Finland till våren för skogseldsläckningsändamål vore i trängande behov av bl. a. 15,000 yxor, 22,000 hinkar, 12,500 sågar, 5,000 hackor, 15,000 spadar jämte rep, fälttelefoner, kompasser, kikare, rökmasker och cyklar. Dessa siffror ge en antydan om, att det är nödvändigt även för oss att i tid tillse, att tillräckliga förråd finnas i Sverige av redskap för skogseldsläckning.

Även om skogsbrandbevakningen ordnas på bästa sätt, beredskapskårer organiseras och förses med tillräckliga redskap, kan man nog ej skydda sig för det katastrofhot, som ett massangrepp från luften mot skogarna innebär en varm och torr sommar dag. Det är därför nödvändigt att se till, om man ej kan vidtaga några förebyggande åtgärder för att minska katastroffaran.

Den första skyddsåtgärden i detta hänseende är frihuggning av samhällen, gårdar, industrier och brädgårdar, så att stora sammanhängande barrskogar ej nå alldeles intill dessa. Lövträd bilda ju däremot det yppersta skydd mot skogsbrand. En mycket omstridd fråga däremot är skogarnas sektionering med hänsyn till brandfaran. Alla äro väl ense om, att det är nödvändigt för varje skogsbrandfogde att noggrant rekognoscera terrängen inom brandroten samt på karta utmärka de ställen, där skogsbrand lättast kan hejdas. Dessutom har det framhållits önskvärdheten av, att lämpliga brandgator på ett eller annat sätt utmärkas i terrängen och benämnas, så att order om en brandgatas upphuggning under skogseld på kortast möjliga tid skall kunna verkställas. Det synes emellertid även böra tagas under överbäggande, huruvida det ej under sådana för hela vårt skogsbestånd så allvarliga och hotande tider som de nuvarande skulle vara möjligt att gå ännu ett steg längre och i samband med vedhuggningen få till stånd brandgator genom att rensa upp brandgator längs järnvägar, landsvägar, bäckar, större kraftledningar o. d. samt att på vissa därför särskilt lämpliga platser t. ex. i barrskog mellan två närliggande sjöar eller träsk på förhand upphugga dylika gator.

Med anledning av vad förut anförts får svenska brandskyddsföreningen instämma i motionärernas förslag, att riksdagen till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning angående faran för skogseld under krig, med förslag till lämpliga skyddsåtgärder.

^{16.} Motionerna, som remitterats till jordbruksutskottet, ha icke slutbehandlats av utskottet.

Betänkandet av skogsbrandskyddskommittén i Gävleborgs län m. m.

De i betänkandet framlagda förslagen innebära i huvudsak följande.

Beträffande *beredskapsåtgärder för skogseldsläckning* föreslås, att Gävleborgs läns brandrotar sammanföras i sex distrikt. För varje distriktsbrandrote förordnas en distriktsbrandfogde, som dels utövar rådgivande och kontrollerande verksamhet och dels i vissa fall utövar befälet över distriktets

brandrotar. Till distriktsbrandfogde bör endast i undantagsfall brandfogde förordnas. Distriktsbrandfogdarna sortera närmast under en länsbrandfogde, som är länsstyrelsen behjälplig med kontrollen över att skogsbrandväsendet inom länet är tillfredsställande ordnat och tillser att vidtagna dispositioner i gränsområdena till andra län på bästa sätt bliva samordnade. För såväl länsbrandfogden som distriktsbrandfogdarna förordnas ersättare. Länsstyrelsen skall fastställa instruktion. Uppskov för brandfogdar med inställelse till värnpliktstjänstgöring vid mobilisering bör ordnas under tid, då fara för skogseld föreligger. För länets samtliga skogar upprättas genom distriktsbrandfogdarnas försorg i samråd med brandfogdarna, domänstyrelsens och de större skogägande bolagens tjänstemän samt länseskogvaktarna skogseldsläckningskartor. Samtliga brandbefäl inom länet utrustas med dylika kartor. Endast korta, särskilt betydelsefulla kompletteringslinjer upphuggas på förhand. Till skydd för i skogstrakter liggande gårdar, byar, industrier och större samhällen anläggas isoleringsbälten, främst genom kraftiga gleshuggningar och upptagande av skyddsdikeyn. Endast i undantagsfall bör kalhuggning av bältena förekomma. Lövskog skall alltid sparas och helst inplanteras inom områdena i fråga. Större sektioneringsarbeten skola alltid underställas distrikts- eller länsbrandfogdens prövning, innan de komma till utförande.

Släckningsskyldigheten vid mobilisering utsträcker sig att omfatta alla arbetsföra manliga personer över 15 år. Nya rullor — beredskapsrullor — böra uppgöras av brandfogdarna, varvid de av kristidsnämnderna upprättade förteckningarna över arbetsblocken inom jordbruket böra ligga till grund. Inom varje brandrote böra genom brandfogdens försorg uppsättas ett antal lättörliga beredskapskårer om 5 å 10 man i vardera, organiserade som antingen elittrupper av skogsarbetare, elittrupper av industriernas folk eller elittrupper av ynglingar.

Cykelvägar böra med det snaraste framdragas till de brandtorn, som sakna snabba förbindelser med det övriga vägnätet.

Vid uttagning av motorfordon för militärt ändamål bör skogsbrandväsendets behov av minst en å två lastbilar inom varje brandrote beaktas. Ur automobilregistret avförda bilar böra vid behov kunna tagas i bruk av brandfogden. Erforderlig bensintilldelning med fri förfoganderätt vid skogseldsläckning bör ställas till brandfogdens disposition.

Inom varje särskild brandrote bör noga övervägas frågan om uppläggande av reservdepåer. För beredskapskårerna bör därjämte särskild utrustning anskaffas. Brandrotarnas förråd av förbandsartiklar förstärkes och provianteringsfrågan för elittrupperna ordnas.

Nya kurser för brandfogdarna böra anordnas snarast möjligt. Genom respektive fogdars försorg hållas lokala övningar med övrigt lägre skogsbrandbefäl. Härjämte böra anvisningar i skogseldsläckning utgivas.

I de kommuner, där särskild brandstyrelse icke tillsatts, böra kommunalnämnderna utse ett arbetsutskott med uppdrag att å nämndens vägnar handhava förvaltningen av kommunens skogsbrandväsen.

Gemensamma överläggningar med representanter för de militära myndigheterna på orten, luftskyddet, hemvärnet, ordningsmakten, de lokala brandkårerna och skogsbrandskyddet böra genom länsstyrelsens försorg snarast komma till stånd.

I fråga om *beredskapsåtgärder för skogsbrandbevakning* förordas följande. I det närmaste samtliga nu befintliga torn iordningställas och förses med erforderlig utrustning. Ansvaret för brandbevakningsstationernas skötsel och bemanning bör åvila respektive distriktsbrandfogdar. All utrustning, som anskaffas för här avsedda brandbevakningsstationer, bör överlåtas på skogsvårdsstyrelsen att av den förvaltas och utnyttjas på för länets skogsbrandväsende ändamålsenligt sätt.

Samtliga telefonstationer inom länet hållas öppna hela dygnet under den tid av året, då skogseld kan förekomma.

Företrädesrätt för telefonsamtal till och från skogsbrandbefäl och bevakningsstationer bör gälla.

Länsbrandfogden bör genom samarbete med de lokala militära myndigheterna, luftskyddsinspektionen och hemvärnet tillse, att skogsbrandskyddets organisation tillvaratages och utnyttjas på bästa sätt även för militärt ändamål.

Vissa *ändringar i skogsbrandlagen ifrågasättas*. Härutinnan förordas i huvudsak följande. Skärpt åläggande för brandrote att vidmakthålla tillfredsställande skogsbrandväsende bör föreskrivas. Länsstyrelse bör få befogenhet att förordna länsbrandfogde och distriktsbrandfogdar jämte ersättare, ävensom att utfärda instruktion för dessa. Befogenhet bör därjämte lämnas länsstyrelse att sammanföra brandrotar till distriktsbrandrotar samt inom brandrote förordna mer än en vice brandfogde. Släckningsskyldigheten bör utsträckas att omfatta alla arbetsföra manliga personer över 15 år. Tillstånd bör lämnas till utnyttjande av motorfordon vid släckning av skogseld utöver vad motorfordonsförordningen och vägtrafikstadgan medgiva. Vidare föreslås, att brandfogde skall kunna dels ålägga markägare att efter avverkning verkställa erforderlig upprensning av begränsningslinje, dels, när länsstyrelsen det påbjuder, efter distrikts- och länsbrandfogdens prövning, vidtagna nödiga huggnings- och röjningsåtgärder i skog för åstadkommande av skydd mot katastrofskador vid krigstillstånd, när ägare av eller innehavare av avverkningsrätt till skog vägrar att själv utföra arbetena i fråga.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har i sin förenämnda framställning anhållit, att till länsstyrelsens förfogande för utbetalning av resekostnader och arvoden till en av länsstyrelsen förordnad inspektör för tillsyn över skogsbrandväsendet i länet under innevarande år måtte ställas ett belopp av 700 kronor.

Länsstyrelsen har såsom skäl för sin anhållan framhållit att det torde bli va nödigt, att länsstyrelsen förordnar en inspektör med uppgift dels att under innevarande års vår vara brandfogdarna behjälplig med komplettering av skogsbrandordningarna dels ock kontrollera, att föreslagna åtgärder till skogsbrandskyddets stärkande verkligen komma till utförande. Förutsätt-

ningen för att förordnande skall kunna meddelas beträffande angivna uppdrag är emellertid, att länsstyrelsen beredes möjlighet att bekosta de resor, som för uppdragets fullgörande erfordras, ävensom skäligt arvode till inspektören.

Luftskyddsinspektionen har i skrivelse den 17 april 1940 hemställt, att medel måtte ställas till förfogande för uppläggande av statliga centrala förråd av viss eldsläckningsmateriel.

De gällande bestämmelserna till skydd mot skogseld samt den med stöd *Departements-*
chefen. av dessa bestämmelser uppbyggda organisationen torde under normala förhållanden vara tillfyllest för sitt ändamål. Såsom av den förebragta utredningen framgår synes emellertid nu förefinnas ett behov av vissa kompletteringar av organisationen. Enligt gällande bestämmelser ankommer det närmast på brandroten att anordna erforderligt skogsbrandskydd. Det åvilar länsstyrelserna att övervaka att så sker. Emellertid torde svårigheter föreligga för länsstyrelserna, vilka icke för närvarande ha till sitt förfogande sakkunnig hjälp på detta område, att på ett fullt effektivt sätt fullgöra denna skyldighet. Det synes mig därför lämpligt att i anslutning till de gjorda framställningarna länsstyrelserna lämnas möjlighet att förordna sakkunniga personer att såsom länsbrandchefer biträda vid fullgörandet av länsstyrelsernas skyldigheter i avseende å skogsbrandskyddet. Härtill kunna säkerligen utan stora kostnader anlitas hos skogsvårdsstyrelserna, domänstyrelsen eller privata företag anställda lämpliga skogsmän. Inom län med betydande skogar torde behov understundom förekomma att mer än en sakkunnig person förordnas för ifrågavarande ändamål. Hinder bör därför icke föreligga att till sådan länsstyrelse knytes även en eller flera biträdande länsbrandchefer. Lämpligt kan vara att dessa biträda vid övervakningen av brandskyddet inom olika delar eller distrikt inom länet. Det torde såsom nyss antytts i första hand ankomma på dessa länsbrandchefer att genom inspektioner hos brandrotarna tillse att skogsbrandskyddet är ordnat på ett tillfredsställande sätt och att genom framställande av förslag och erinringar till länsstyrelsen eller vederbörande brandrote söka vinna rättelse där brister eller felaktigheter föreligga. Ifrågavarande befattningshavare torde därjämte böra biträda länsstyrelsen och brandrotarna vid planläggningen av skogsbrandskyddet. Härvid torde ifrågakomma upprättande av sådana skogseldsläckningskartor, som omnämnas i Gävleborgs läns skogsbrandskyddskommittés betänkande. Även torde böra beaktas nödvändigheten av att fordon och drivmedel finnas tillgängliga för transporter av släckningsmanskap. Länsbrandcheferna böra jämväl taga initiativ till kurser och övningar med skogsbrandbefälet inom länen. Vid större skogseldar torde det vara lämpligt att befälet över släckningsarbetet utövas av dem. Instruktioner för länsbrandcheferna böra utfärdas av länsstyrelserna. Om sakkunnig personal sålunda ställes till länsstyrelsernas förfogande, torde en effektiv organisering av skogsbrandskyddet kunna genomföras med stöd av nu gällande bestämmelser. Ett anställande hos länsstyrelserna av nu omnämnda sakkun-

niga biträden torde icke såsom brandskyddskommittén i Gävleborgs län synes ha förutsatt behöva föranleda ändring i skogsbrandlagen. Kostnaderna för befattningshavarna torde böra gäldas av statsmedel. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Det av skogsbrandskyddskommittén i Gävleborgs län framförda förslaget att sänka åldersgränsen för skyldighet att deltaga i släckning av skogsbrand från 18 till 15 år synes beaktansvärt, men då i lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov finnes föreskrivet att man under 18 år icke må tvångsvis uttagas för luftskyddets behov synes skäl knappast föreligga att endast i fråga om skogsbrandskyddet företaga sänkning av åldersgränsen. Det torde kunna förväntas, att i den mån ungdom under 18 år skulle vara behöfelig såsom biträde vid släckning av skogseld densamma frivilligt kommer att ställa sig till förfogande. Det synes lämpligt att brandfogdarna uppgöra förteckningar över personer som kunna användas för släckning av skogseld under tider, då inkallelser till krigstjänst av de värnpliktiga ägt rum. Efter frivilligt åtagande torde därvid kunna medtagas även ungdom under 18 år. Någon skärpning av bestämmelserna om brandrotes skyldighet att vidmakthålla tillfredsställande skogsbrandväsande, såsom skogsbrandskyddskommittén föreslagit, torde icke vara behöfelig. Med nu gällande bestämmelser ankommer det på länsstyrelsen att övervaka att beredskapen är tillfredsställande. Vid krig eller krigsfara är uppenbart att kravet på beredskapen bör ställas högre. Det ankommer alltså på länsstyrelsen att tillse att denna större beredskap är för handen. Kommittén har vidare föreslagit att bestämmelser om befogenhet för länsstyrelsen att påbjuda vissa huggnings- och röjningsarbeten skulle införas i skogsbrandlagen. Icke heller i detta avseende torde någon ändring av lagen vara behöfelig, då länsstyrelsen enligt bestämmelserna i 4 § lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov äger den befogenhet, som ifrågasatts böra tilläggas styrelserna. Någon ändring i skogsbrandlagen torde knappast vara påkallad för att möjliggöra för brandrote att anställa mer än en vice brandfogde. Lagens stadgande, att för varje brandrote skall finnas en brandfogde och en vice brandfogde, torde nämligen icke såsom brandskyddskommittén synes ha förutsatt utgöra något direkt hinder för att vid behov flera vice brandfogdar utses.

En fråga som särskilt påkallar uppmärksamhet i nu ifrågavarande sammanhang är anordnandet av brandtorn eller tillfälliga utsiktspunkter för skogsbrandbevakningen. För närvarande sker byggandet av tornen på frivillighetens väg genom bidrag från försäkringsbolag och domänstyrelsen. Ett uppbyggande av det planlagda antalet torn skulle taga en tid av 5 eller 6 år. För att få planen genomförd i snabbare takt torde det vara nödvändigt att statsmedel ställas till förfogande för ändamålet. Lämpligast synes vara att ett belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att disponeras såsom bidrag till uppförande av brandtorn eller, där så icke kan ske, anordnandet av utsiktspunkter. Under beaktande av de särskilda förhållandena i varje fall torde Kungl. Maj:t få bestämma bidragets storlek. Tornen torde

efter färdigställandet böra bemannas och underhållas genom skogsvårdsstyrelsernas försorg. Utsiktspunkterna torde däremot böra bemannas av vederbörande brandrote.

Uppläggande av förråd av brandsläckningsmateriel ankommer för närvarande på varje brandrote. Länsstyrelsen bör tillse, att detta sker i behövlig utsträckning. Skulle kostnaderna härför bli alltför betungande för brandrotarna, kunna bidrag härför erhållas från anslaget för Skogsvård m. m.: Släckning av skogseld enligt de i kungörelsen den 2 december 1938 (nr 745) upptagna bestämmelserna. I anslutning till vad luftskyddsinspektionen anfört torde vara lämpligt att medel även ställas till förfogande för uppläggande å lämpliga platser av vissa större statliga förråd av materiel för släckning av skogseld såsom spadar, yxor och hackor. Det torde böra ankomma på länsstyrelserna att handha upplägget av dessa förråd.

För täckande av de kostnader, som föranledas av mina i det föregående framlagda förslag, torde böra under nionde huvudtiteln å tilläggsstat II för budgetåret 1939/40 uppföras två reservationsanslag, benämnda det ena Bidrag till uppförande av brandtorn m. m. och det andra Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet. Från det förra anslaget böra bestridas kostnaderna för uppförandet av brandtorn och anordnandet av utsiktspunkter, från det senare anslaget torde efter framställning från länsstyrelserna medel få anvisas för avlönande av länsbrandcheferna samt till ersättning till dessas resekostnader ävensom till gäldande av kostnaderna för förutberörda kurser och övningar med skogsbrandbefälet samt för upplägget av de statliga förråden av eldsläckningsmateriel. Att närmare angiva huru stort medelsbehovet för nu ifrågavarande ändamål kan bli är uppenbarligen förenat med stora svårigheter. Jag förordar, att vartdera anslaget upptages till 150,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa
dels till Skogsvård m. m.: Bidrag till uppförande av brandtorn m. m. ett reservationsanslag av . . . kronor 150,000;
dels ock till Skogsvård m. m.: Särskilda åtgärder för främjande av skogsbrandskyddet ett reservationsanslag av kronor 150,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.